

Nederland kan veel werk uit het buitenland terughalen, als de overheid helpt met faciliteren

Ton Wilthagen is hoogleraar arbeidsmarkt, Tilburg University. Reageer via expert@fd.nl

Philips sluit volgend jaar zijn fabriek in het Britse Glemsford, zo maakte het medischetechnologiebedrijf vorige maand bekend. De productie van babyproducten wordt naar Nederland gehaald en overgeheveld naar Philips Drachten. Philips stelt dat de naderende brexit zeker niet de hoofdreden was van het vertrek. Enkele jaren geleden haalde Philips de productie van scheerapparaten, bedoeld voor de Europese markt en het Midden-Oosten, ook al terug naar Drachten.

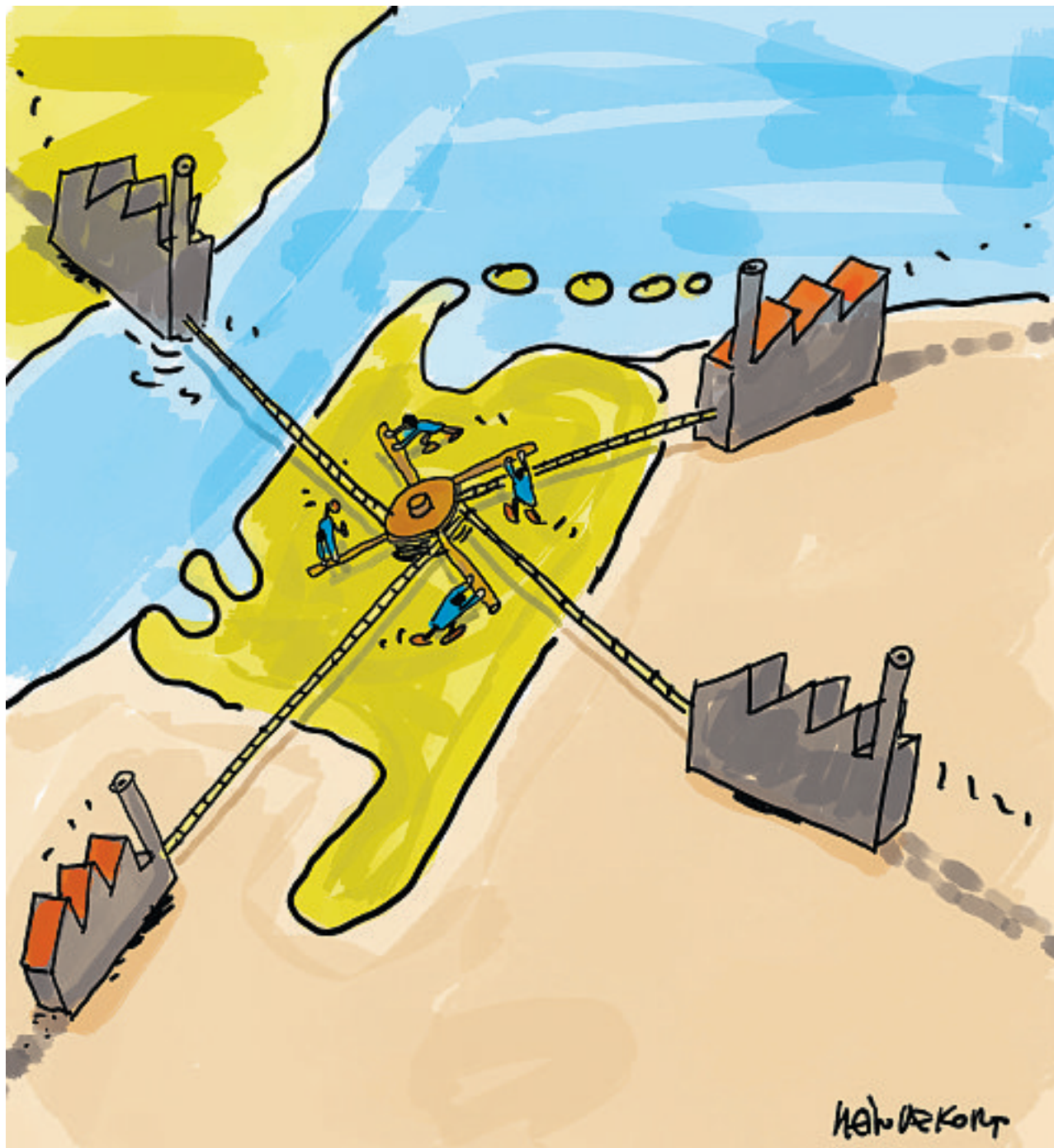
Het terughalen van productie uit het buitenland, of het vanuit Nederland niet meer uitbesteden van werk aan het buitenland, wordt 'reshoring' genoemd. Het is een trend die we de laatste jaren zien in Nederland en andere westerse landen. Ook kan er sprake zijn van 'newshoring'. Hiermee wordt bedoeld dat we bepaalde economische activiteiten weer in ons land gaan ontwikkelen, waarvan we eerder dachten dat ze niet meer rendabel zouden zijn.

KENTERING

Reshoring is de tegenhanger van 'offshoring'. Dat laatste zagen we vanaf de jaren zeventig, toen veel productiewerk — bijvoorbeeld in de scheepsbouw en de textielindustrie — vanuit Nederland naar zogenoemde lagelonenlanden verdween. En de afgelopen decennia leek dit lang een onvermijdelijke ontwikkeling, die onomkeerbaar zou zijn. Maar de laatste vijftien jaar zien we een kentering, want het aantal banen dat in Europa verloren gaat door offshoring daalt. Dat zien we zowel in de maakindustrie als in bijvoorbeeld de dienstverlening. Tegelijkertijd is er dus ook de voorzichtige trend van reshoring en newshoring.

Zo berekende de Kamer van Koophandel (KvK) in 2014 dat van de kleinere bedrijven (bedrijven met minder dan 50 medewerkers) 14% overweegt werk dat was uitbesteed aan het buitenland, terug te halen naar Nederland of niet meer over de grens uit te besteden. Van de grote bedrijven was dat percentage zelfs 24. Europese cijfers laten zien dat in 2011 3,5% van de Nederlandse bedrijven daadwerkelijk tot reshoring overging.

Een belangrijke oorzaak van deze trend van reshoring en newshoring is het veranderende internationale economisch speelveld. In China en andere lagelonenlanden stijgen de lonen fors, terwijl de productiviteit niet evenredig toeneemt. Chinese werknemers worden mondiger en willen betere sociale voorzieningen en pensioenen, waar-

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

door het vroegere loonkostenvoordeel snel afneemt. Maar er is meer aan de hand. Nederlandse en andere westerse bedrijven wijzen bijvoorbeeld op problemen rond het intellectueel eigendomsrecht (kopieerrisico's, spionage) in China. Een ander punt is de energievoorziening. Die is in andere delen van de wereld vaak niet goedkoop en niet betrouwbaar, omdat de energietoevoer regelmatig kan uitvallen.

AFWEGINGEN

Ook kunnen hoge transportkosten naar de westerse afzetmarkt, de onbetrouwbaarheid van toeleveranciers, de geringe kwaliteit van het eindproduct, en culturele en taalbarrières belangrijke afwegingen zijn om de productie van goederen of diensten weer naar Nederland te halen. En daarbij komen nog actuele ontwikkelingen zoals de toegenomen politieke instabiliteit wereldwijd, het internationale protectionisme en de handelsbelemmeringen, en de mogelijke gevolgen van de naderende brexit.

In de Verenigde Staten werd onder president Obama al ingezet op reshoring van productie en banen. Maar president Trump gooit daarvoor nu zijn

hele gewicht in de schaal. Zo zette hij Apple en andere grote bedrijven fors onder druk in een poging industriële spooksteden zoals Detroit weer op te vijzelen. En met resultaat.

Ook politieke en maatschappelijke bewustwording in het eigen land, bijvoorbeeld rond verduurzaming, kan een belangrijke drijfveer zijn om weer lokaal te produceren en werkt reshoring in de hand.

Nog niet zo lang geleden werden in de Noordzee gevangen garnalen vanuit Nederland naar Marokko getransporteerd, om daar te worden gepeld. De verpakte en gepelde garnalen werden vervolgens weer naar Nederland gereden, om hier te worden verkocht. Bij deze werkwijze worden nu grote vraagtekens gezet. En vanuit duurzaamheidsoverwegingen worden nu ook verschillende initiatieven genomen om in Nederland weer meer goederen te produceren, zoals kleding, schoenen of e-bikes.

Om reshoring te laten slagen, moet er echter wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zo moet er voldoende personeel voorhanden zijn. Het heeft geen zin om werk en productie naar Nederland terug te halen als

er hier door een krappe arbeidsmarkt geen mensen zijn om het uit te voeren.

En ook innovatie van het arbeids- en productieproces is cruciaal. Automatisering en robotisering zijn, anders dan vaak gedacht, in veel gevallen juist het sluitstuk van de businesscase voor reshoring. Door innovatie van de processen kan de productiviteit verder worden opgevoerd.

ROL OVERHEID

Overheden en lokale instellingen, tot slot, spelen bij het bevorderen van reshoring een grote rol. Zij kunnen bedrijven inzicht geven in de totale kosten per eenheid voor de productie elders. Daarna kunnen bedrijven zelf vrij kiezen wat te doen. Het inzicht kan tot verrassende conclusies leiden. Want bedrijven vergeten vaak tussentijds te herijken of een ooit genomen beslissing nog steeds het voordeligste rendement oplevert. Ook kunnen gemeenten en provincies oudere en minder kostbare bedrijventerreinen beschikbaar stellen om activiteiten vanuit het buitenland hier weer mogelijk te maken, en een aandeel nemen in het opzetten van deze bedrijvigheid.

Westerse bedrijven wijzen op problemen rond het intellectueel eigendomsrecht in China